

Begrijpend lees- onderzoek PIRLS

Het belang van onderzoek voor
de onderwijspraktijk

Al bijna twee jaar is er erg veel aandacht voor de dalende begrijpend leesvaardigheden van Nederlandse leerlingen. Verschillende onderzoeken laten zien dat niet alleen het begrijpend leesniveau van leerlingen afneemt, maar dat ook de leesmotivatie achterblijft. Maar waar komen deze onderzoeksresultaten vandaan? En wat kunnen scholen in hun dagelijkse praktijk met deze resultaten? In dit artikel gaan we in op de opzet van het PIRLS-onderzoek en het belang van de resultaten voor de onderwijspraktijk.

PIRLS

Een van de onderzoeken waarmee de begrijpend leesprestaties van leerlingen in het basisonderwijs in kaart worden gebracht is het PIRLS-onderzoek. PIRLS is een internationaal vergelijkend onderzoek naar de begrijpend leesprestaties van leerlingen in groep 6 van het basisonderwijs. Concreet betekent dit dat in Nederland een begrijpend leestoets wordt voorgelegd aan ongeveer 4000 leerlingen uit groep 6 en dat zij een vragenlijst invullen met vragen over gerelateerde onderwerpen zoals het plezier in lezen. Daarnaast is er ook een vragenlijst voor leerkrachten, schoolleiders en ouders om zo informatie over de onderwijs- en thuiscontext te verzamelen. Hoe ziet de begrijpend leesles er bijvoorbeeld uit? En hoe vaak lezen ouders thuis zelf voor hun plezier?

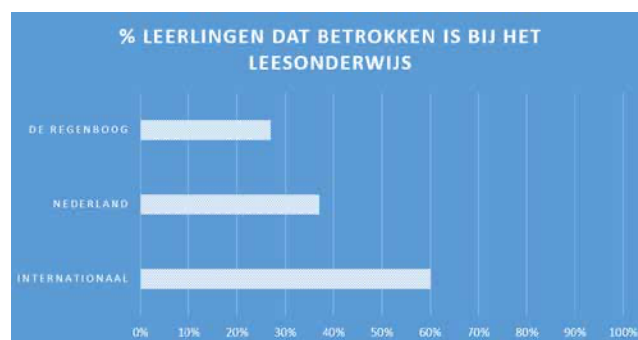
Het PIRLS-onderzoek wordt iedere vijf jaar uitgevoerd. Daardoor kunnen de prestaties van huidige groep 6 leerlingen vergeleken worden met eerdere metingen en wordt inzichtelijk of de leesprestaties van leerlingen over tijd veranderen. Het internationale karakter van het onderzoek maakt het ook mogelijk om het begrijpend leesniveau van Nederlandse leerlingen te vergelijken met dat van leerlingen uit andere landen. Door te vergelijken hoe goed onze leerlingen het doen ten opzichte van leerlingen uit andere landen, kunnen prestaties in internationaal perspectief geplaatst worden: is een eventuele stijging of daling in leesbegrip een internationale trend of is er in de afgelopen vijf jaar iets gebeurd in Nederland waardoor Nederlandse leerlingen relatief beter of minder goed zijn gaan lezen dan leerlingen uit andere landen? Deze inzichten helpen beleidsmakers om aanknopingspunten te vinden om het leesonderwijs te versterken. Maar hoe zit het dan op schoolniveau, wat kunnen scholen en leerkrachten met de resultaten uit het onderzoek? Hoe kunnen zij de resultaten gebruiken in hun dagelijkse onderwijspraktijk? En waarom zouden scholen eigenlijk deel moeten nemen aan onderzoek?

Onderzoek in de praktijk

“Wéér een uitnodiging om deel te nemen aan een onderzoek”, veel onderwijsprofessionals zullen dit gevoel herkennen. Hoewel deelname aan onderzoek vaak enige tijdsinvestering vraagt van zowel leerlingen als leerkrachten en soms ook andere onderwijsprofessionals, zijn onderzoeken belangrijk om nieuwe kennis en inzichten op te doen of om de ontwikkeling in prestaties te monitoren. Bij de afweging over het wel of niet deelnemen aan een onderzoek is het ook altijd belangrijk om na te gaan wat het je oplevert. Deelname aan het PIRLS-onderzoek levert bijvoorbeeld waardevolle informatie op over het leesniveau en het leesonderwijs op jouw school. Zo krijgen alle scholen die deelnemen aan het onderzoek na deelname een eigen schoolrapport met informatie over de leesprestaties van

hun leerlingen. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt met leesprestaties van scholen met een vergelijkbare schoolpopulatie. Ditzelfde gebeurt ook voor informatie die verzameld wordt over het leesonderwijs op school. De informatie in het schoolrapport kan daarmee dienen als een uitgangspunt voor een bespreking met het team over het huidige leesonderwijs en de huidige leesprestaties. Vragen die in dit gesprek centraal kunnen staan zijn: welke ambities hebben wij als school op het gebied van taal? Welke concrete doelen horen bij deze ambities? Volstaat onze huidige manier van onderwijzen om deze doelen te bereiken? Welke aspecten van het huidige onderwijs willen we graag behouden en waarom? Welke aspecten van het huidige onderwijs willen we graag veranderen en waarom?

Het schoolrapport biedt dus aanknopingspunten om het gevoerde schoolbeleid nog eens onder de loep te nemen en samen met het team gefundeerde keuzes te maken om het onderwijs te verbeteren (zie kader). Wanneer een school niet heeft deelgenomen, kan het algemene landelijke rapport richting geven voor je schoolbeleid. Het landelijke rapport vat de Nederlandse resultaten samen en geeft dus een algemeen beeld van het leesonderwijs en de leesprestaties in Nederland. Belangrijk bij het lezen van rapporten (zowel schoolspecifiek als landelijk) is om de resultaten af te zetten tegen de eigen

Eén van de resultaten uit het PIRLS-onderzoek van 2016 is een lage betrokkenheid van leerlingen bij het leesonderwijs: slechts 37% van de Nederlandse leerlingen in groep 6 geeft aan dat ze betrokken zijn, internationaal geldt dit voor 60% van de leerlingen. De directeur van basisschool De Regenboog heeft dit ook gelezen en werd aan het denken gezet. De groepen 6 hebben deelgenomen aan het onderzoek en uit het schoolrapport blijkt dat bij hun op school maar 27% van de leerlingen aangeeft betrokken te zijn bij het leesonderwijs. Ook heeft het team de indruk dat leerlingen maar weinig plezier beleven aan de teksten die ze op school lezen en de leesprestaties van de leerlingen vallen de laatste jaren wat tegen. Dit wordt bevestigd in het schoolrapport: leerlingen van De Regen-

onderwijscontext. Hoe gaat het er op jouw school aan toe en geven de resultaten aanleiding tot verandering? En als dat zo is, welke concrete acties kan je als schoolleider of leerkracht ondernemen?

De ruim 100 scholen die in het voorjaar van 2021 mee hebben gedaan aan de nieuwste meting van het begrijpend leesonderzoek PIRLS ontvangen in het najaar een schoolrapport. De landelijke resultaten worden eind 2022 verwacht. Tegelijk met het verschijnen van deze landelijke resultaten verschijnt ook een handreiking die onderwijsprofessionals – van zowel scholen die hebben deelgenomen als scholen die niet hebben deelgenomen – kunnen gebruiken om hun eigen leesonderwijs goed tegen het licht te houden en waar nodig te versterken. Daarmee levert het onderzoek waardevolle informatie voor zowel onderzoekers en beleidmakers als schoolleiders en leerkrachten en kunnen we samen optrekken om het Nederlandse leesonderwijs te versterken. ◀◀

Noor van der Windt is junior onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands met een specialisatie in leesproblemen en dyslexie in het basisonderwijs.

Nicole Swart is onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands met een specialisatie in begrijpend lezen en woordenschat in het basisonderwijs.

Joyce Gubbels is senior onderzoeker bij het Expertisecentrum Nederlands met een specialisatie in begrijpend lezen in het basis- en voortgezet onderwijs. Zij is lid van de Taalraad Begrijpend Lezen.

boog halen in vergelijking met leerlingen van scholen die qua leerlingpopulatie vergelijkbaar zijn minder vaak het hogere referentieniveau. Schoolbreed wordt afgesproken dat leerkrachten samen met de leerlingen in hun klas gaan kijken naar wat zij interessante onderwerpen vinden om over te lezen. Om het keuzeaanbod te vergroten, wordt ook de samenwerking met de plaatselijke bibliotheek versterkt. Leerlingen hebben daardoor meer boeken om uit te kiezen. Daarnaast gaan leerlingen twee keer per week met elkaar in gesprek over datgene wat ze gelezen hebben in hun eigen boek. Op deze manier proberen ze op De Regenboog de betrokkenheid van de leerlingen bij het leesonderwijs te vergroten om zo hopelijk ook de leesprestaties van leerlingen te versterken.